

Силабус
навчальної дисципліни
Історія української літератури
2021-2022 навчальний рік

Освітня програма «Середня освіта (українська мова і література). Англійська мова»
Спеціальність 014 Середня освіта
Предметна спеціальність 014.01 українська мова та література
Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка
Рівень вищої освіти перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

Викладач Ольга НОВИК
Посилання на сайт <http://bdpu.org/faculties/ffsk/structure-ffsk/kaf-zar-lit/composition-kaf-zar-lit/novyk/>
Контактний телефон 0504561505
E-mail викладача: noviop@gmail.com
Графік консультацій вівторок, 11.00-12.00, ауд. 56204, корпус БДПУ 56

Обсяг курсу на поточний навчальний рік:

Кількість кредитів / годин	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Звітність
(I семестр) 5 / 150	6	6	138	екзамен
(II семестр) 5 / 150	6	6	138	екзамен

Семестр: осінній, весняний

Мова навчання: українська

Ключові слова: українська література, літературознавство, історія української літератури.

Мета та завдання курсу:

Метою викладання навчальної дисципліни «Історія української літератури першої половини XIX ст.» на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти є засвоєння студентами поняття «українська література» в її географічних та часових межах, ознайомлення студентів з основними тенденціями українського літературного процесу початку XIX століття, специфіку його розвитку та своєрідність авторських художніх стилів.

Основним завданням вивчення дисципліни є розкрити загальні закономірності розвитку української літератури XIX ст.; використовуючи знання студентів з основ теорії літератури, на конкретному матеріалі показувати хвилеподібність змінюваність напрямів, течій, стилів у мистецтві. Окрім цього потрібно з'ясувати особливості творчої індивідуальності визначних письменників, їх внесок у національну та всесвітню літературу, домогтися розуміння особливостей мистецького процесу першої половини XIX ст., а саме: співіснування різних творчих методів та напрямів в українській літературі того часу, в лекційному курсі, на практичних заняттях всебічно розглядати твори, передбачені програмою загальноосвітньої школи; домогтися високого рівня оволодіння методикою аналізу художнього твору, глибокого проникнення в його образну систему.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент буде **знати:**

- 1) Основні течії та художні явища давньої літератури, тексти художньої літератури, передбачені програмою;
- 2) Жанри та стилі літератури XIX ст.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент буде **вміти:**

- 1) працювати з теоретичними та науково-методичними джерелами (зокрема цифровими), видобувати, обробляти й систематизувати інформацію, використовувати її в освітньому процесі;
- 2) володіти різними видами аналізу художнього твору, визначати його жанрово-стильову своєрідність, місце в літературному процесі, традиції й новаторство, зв'язок твору із фольклором, міфологією, релігією, філософією, значення для національної та світової культури;

- 3) володітиме навичками атрибуції, розрізняє літературно-культурні епохи, напрями, течії, жанри, стилі за їх сутнісними характеристиками.
- 4) порівнювати літературні факти, явища, визначати їхні подібності й відмінності.

Компетентності та програмні результати навчання:

Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач	Програмні результати навчання
---	-------------------------------

<p>ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі середньої освіти або в процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій і методів освітніх наук, і характеризується комплексністю та невизначеністю педагогічних умов організації освітнього процесу в основній середній школі.</p> <p>ЗК 2. Здатність зберігати та при-множувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення су-спільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку су-спільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.</p> <p>ЗК 3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.</p> <p>ЗК 8. Здатність застосовувати набуті знання в практичних ситуаціях.</p> <p>ЗК 10. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.</p> <p>ФК 5. Здатність використовувати досягнення сучасної науки в галузі теорії та історії української літератури в закладах середньої освіти, практиці викладання української літератури.</p> <p>ФК 9. Здатність орієнтуватися в українському літературному процесі (від давнини до сучасності), спадщині письменників у контексті літератури, історії, культури, використовувати знання мови і здобутків світового письменства для формування національної свідомості, культури учнів, їхньої моралі, ціннісних орієнтацій у сучасному суспільстві.</p> <p>ФК 10. Здатність інтерпретувати й зіставляти літературні явища, використовувати різні методи й методики аналізу тексту.</p> <p>ФК 11. Здатність власною державницькою позицією, особистою мовною культурою, ерудицією, повагою й любов'ю до української мови, літератури, історії виховувати національно свідомих громадян України.</p> <p>ФК 16. Здатність взаємодіяти зі спільнотами (на місцевому, регіональному, національному, європейському й глобальному рівнях) для розвитку професійних знань і фахових компетентностей, використання перспективного практичного досвіду й мовно-літературного контексту для реалізації навчально-виховних цілей.</p> <p>ФК 17. Здатність розуміти вимоги до діяльності за спеціальністю, зумовлені необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави.</p>	<p>ПРЗ 1. Знає сучасні філологічні й дидактичні засади викладання української літератури.</p> <p>ПРЗ 2. Обізнаний із елементами теоретичного й експериментального (пробного) дослідження в професійній сфері та методами їх реалізації.</p> <p>ПРЗ 3. Знає основні функції й закони розвитку мови як суспільного явища, різноманітну (системну) організацію української мови та її норми, особливості використання мовних одиниць у певному контексті, мовний дискурс художньої літератури й сучасності.</p> <p>ПРЗ 4. Знає провідні тенденції розвитку літературного процесу в Україні, специфіку його перебігу в культурному контексті, літературні напрями, течії, жанри, стилі, здобутки національної літератури, художні твори класики й сучасності у взаємозв'язках зі світовою літературою й культурою.</p> <p>ПРУ 1. Уміє працювати з теоретичними та науково-методичними джерелами (зокрема цифровими), видобувати, обробляти й систематизувати інформацію, використовувати її в освітньому процесі.</p> <p>ПРУ 3. Володіє різними видами аналізу художнього твору, визначає його жанрово-стильову своєрідність, місце в літературному процесі, традиції й новаторство, зв'язок твору із фольклором, міфологією, релігією, філософією, значення для національної культури.</p> <p>ПРУ 4. Володіє навичками атрибуції, розрізняє літературно-культурні епохи, напрями, течії, жанри, стилі української літератури за їх сутнісними характеристиками й на тлі світового письменства.</p> <p>ПРУ 5. Порівнює літературні факти, явища, визначає їхні подібності й відмінності.</p> <p>ПРУ 6. Використовує гуманістичний потенціал української літератури для формування духовного світу юного покоління громадян України.</p> <p>ПРУ 7. Володіє основами професійної культури, має здатність створювати й редагувати тексти фахового змісту.</p> <p>ПРК 1. Формує комунікаційну стратегію з колегами, соціальними партнерами, учнями (вихованцями) та їхніми батьками із дотриманням етичних норм спілкування, принципів толерантності, творчого діалогу, співробітництва та взаємоповаги до всіх учасників освітнього процесу.</p>
--	--

Зміст курсу:

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ (X–XVIII ст.)

Тема 1. Основні тенденції розвитку давньої української літератури.

Характеристика поняття «українська література». Загальнокультурні виміри становлення та розвитку давньої української літератури. Естетичне значення давньої літератури. Обсяг та періодизація давнього українського письменства (хронологічний підхід, культурно-історичні періоди (за Д.Чижевським)). Особливості давньої літератури. Історія вивчення давньої української літератури. Іван Франко про давність і окремішність української літератури.

Тема 2. Перекладна література Київської Русі.

Політична та релігійна ситуація княжої України. Прийняття християнства та його роль для розвитку літератури. Історичні умови виникнення перекладної літератури, її специфічні риси. Жанрова своєрідність перекладної літератури Київської Русі. Значення перекладної літератури. Біблія як літературна пам'ятка.

Тема 3. Оригінальна література Київської Русі.

Тематика та художні особливості «Велесової книги». Історичні умови виникнення літописання. Ідейно-художня своєрідність літописів Київської Русі, жанрові особливості. «Повчання дітям» Володимира Мономаха. Паломницька література. «Моленіє» Данила Заточника.

Тема 4. Ораторсько-проповідницька проза українського середньовіччя, її художня специфіка.

Середньовіччя: епічний, монументальний та орнаментальний стилі. Загальна характеристика ораторсько-проповідницької прози Київської Русі. Провідні жанри. Іларіон Київський – руський філософ, письменник, історик. Композиційні особливості «Слова про закон і благодать» Іларіона. Художня своєрідність твору першого руського митрополита. Тематично-художня специфіка творчості Феодосія Печерського. Творчість Кирила Турівського та Кліма Смолятича. Риторичні особливості ораторської прози.

Тема 5. «Повість временних літ»: композиція та художньо-стильові особливості.

Літописання в Київській Русі, час його виникнення та жанрові особливості. Композиція «Повісті временних літ». Синкретизм як головна риса стилю літопису. Риси епічного героя в зображенні князя Святослава. Особливості характеротворення образу княгині Ольги. Народнопоетичні легенди та перекази в літописі, їх значення.

Тема 6. «Слово о полку Ігоревім»: образи та художня специфіка.

Історична основа «Слова о полку Ігоревім». Питання часу, місця написання та авторства твору. Образи «Слова о полку Ігоревім», засоби їх характеротворення. Жанр, ритміка, зображувально-виражальні засоби. «Слово о полку Ігоревім» та літописання XII століття. Сучасні дослідження і наукові гіпотези щодо пам'ятки.

Тема 7. Специфіка літератури пізнього середньовіччя.

Історичні умови розвитку літератури пізнього Середньовіччя. Література другої половини XIII – середини XIV ст. Література другої половини XIV – XV ст. Проблеми дослідження літератури цього періоду. Історія дослідження української літератури пізнього Середньовіччя.

Тема 8. Українська література пізнього середньовіччя: джерела, система жанрів.

Оригінальна та перекладна література пізнього середньовіччя: жанри і твори. Покутницькі та есхатологічні мотиви в українській літературі другої половини XIII – XVст. Література «ожидовілих». Серапіон Володимирський як знакова постать своєї доби. Ораторсько-учительна проза кінця XIII – першої половини XIV ст.: Київські митрополити Кирило II, Максим, св.Петро (Ратенський). Григорій Цамблак як знакова постать своєї доби. Друга хвиля південнослов'янського впливу та стиль «плетіння словес» в українській літературі. Д. Чижевський, Д. Лихачов про літературу цього періоду. Сучасні дослідження української літератури пізнього середньовіччя.

Тема 9. Паломницький жанр в українській літературі.

Літературні та позалітературні причини становлення паломницького жанру. Етапи розвитку паломницької прози : від середньовіччя до бароко. Ігумен Данило – основоположник української паломницької літератури. Особливості поетики «Життя і хожденья Данила руськыя земли игумена» (Поняття, що становлять основу жанру ходіння, семантичне поле та принципи організації матеріалу. Змістові та художні особливості твору. Художній час у «Хожденьи» ігумена Данила. «Модель світу» у ходінні. Образ дії). Природа в описах Данила Паломника.

Тема 10. Художня своєрідність пам'ятки агіографічного письменства «Києво-Печерський патерик».

Листування Симона і Полікарпа (20-ті рр. XIII ст.) як основа Києво-Печерського патерика. Структура пам'ятки, її джерела, нові редакції як наслідок переосмислення тексту крізь призму барокової естетики. Пам'ятка в оцінці І. Франка, М. Грушевського. Роль житій Нестора, Симона і Полікарпа у структурі «Києво-Печерського патерика». Барокова поетика патерикових новел. Мотив чуда в новелах про Алімпія-іконника, Агапіта-лікаря, Прохора-Лободника, Мойсея-угрина та інших.

Тема 11. Загальні тенденції розвитку літератури доби Ренесансу в Україні.

Ренесанс: гуманізм, Реформація й Контрреформація, літературні осередки України. Генеза літератури

ренесансу та реформації. Характерні риси естетики Відродження. Гуманізм як напрям епохи українського Відродження.

Тема 12. Українська латиномовна література як форма синтезу вітчизняних та загальноєвропейських традицій.

Вплив європейського ренесансу. Основні представники української літератури цього періоду. Літературна спадщина Юрія Дрогобича. Ідейно-тематична своєрідність поезії Павла Русина з Кросна. Ренесансне спрямування творів Станіслава Оріховського-Роксолана. Загальна характеристика літературної спадщини Себастьяна Кленовича.

Тема 13. Полемічно-публіцистична література: генеза, передумови виникнення, центральні постаті.

Виникнення і розвиток полемічно-публіцистичної літератури. Берестейська унія. Міжконфесійна полеміка епохи Ренесансу. Діяльність Герасима Смотрицького, Василя Суразького (Острозького), Стефана Зизанія. Анонімні твори. Полемічні памфлети. «Тренос» Мелетія Смотрицького. «Палінодії» Захарії Копистенського. Літературна діяльність Іпатія Потія.

Тема 14. Літературна спадщина Івана Вишенського в контексті епохи.

Модель біографії Івана Вишенського, прийнята наукою. Світогляд письменника, його особливості. Провідні твори письменника, проблема їх поширення і впливу на українську культуру. Особливості стилю послань І.Вишенського. Історична основа, проблематика, образи «Послання до єпископів».

Тема 15. Література кінця XVI – початку XVII століття.

Історичні умови розвитку літератури та культури. Виникнення і розвиток полемічно-публіцистичної літератури. Зародження віршової літератури (панегірики, історичні та сатиричні вірші, твори на смерть, вірші-ляменти). Зародження драматичної літератури. Перекладні твори.

Тема 16. Українська література другої половини XVII століття

Характерні риси доби бароко як епохи та художнього стилю. Генеза українського літературного бароко. Проблеми дослідження та періодизації українського літературного бароко. Поетики і риторики, їх значення для розвитку літератури. Нові редакції літературних пам'яток.

Явище синкретизму поезії та прози в українській літературі барокової доби. (в учительних текстах, в рамках барокового полемічного дискурсу, в панегіриках). Чинники, що зумовили появу синкретичності прозових і поетичних текстів.

Тема 17. Художній світ української барокової поезії.

Київські поетики та риторики XVII ст. та їх вплив на тогочасну літературу. Провідні жанри поезії: панегірик, елегія, епіграми. Культивування «курйозних» віршів.

Панегірична поезія раннього Бароко. Художня своєрідність творів Герасима Смотрицького. Оплакувальні панегірики як жанровий різновид. Своєрідність твору Касіяна Саковича «Вірші на жалісний погреб рицаря Петра Конашевича-Сагайдачного». Антипанегірики, їх художні особливості: «пасквіль» невідомого поета на гетьмана Івана Самойловича.

Художня своєрідність поетичної творчості Івана Величковського. Біографічні відомості. Поетична спадщина – збірники віршів «Зегар з полузегарком» (1690) і «Млеко от овцы пастыру належное» (1691). Риси поетики бароко. «Передмова до читальника», її значення. Проблематика. Художній світ Климентія Зиновіїва (тематика, образи, жанрова природа). Риси барокового стилю в поезії Лазаря Барановича, Данила Братковського. Гетьман Іван Мазепа як поет.

Тема 18. Українська віршована сатира XVIII ст.

Розвиток віршової літератури. Обставини виникнення української віршової сатири XVIII ст. Питання авторства. Вірші-травестії мандрівних дяків на різдвяні і великодні сюжети. «Різдвяна вірша».

Висміювання зажерливості, жадібності і пияцтва, викриття продажності у сатирично-гумористичних віршованих оповіданнях «Отець Негребецький», «Пекельний Марко», «Вірша про Кирика». Показ сили та героїзму козаків. Соціально-політична віршована сатира. Особливості мови і стилю віршової сатири, зв'язок із фольклором. Елементи реалізму.

Іван Некрашевич. Біографічні відомості про письменника. Обсяг і характер творчості. Віршовані листи побутового характеру.

Українські ліричні твори XVIII ст., шляхи їх поширення й характерні риси. Різноманітна тематика ліричних віршів. Основні групи ліричної поезії. Любовна лірика. Духовна лірика.

Тема 19. Поезія Григорія Сковороди: традиції та новаторство

Загальна характеристика поетичної спадщини Г.Сковороди. Структура збірки «Сад божественних пісень». Характер взаємодії епіграфів і текстів. Біблійна основа творів. Пейзажні вірші – нове явище тогочасної української літератури. Актуалізації панегіричної поезії у творчості Григорія Сковороди. Ритмомелодика і

строфіка віршів, синтез традиції силабічного віршування та народної пісні. Художні особливості пісень Г.Сковороди. Новаторство поета. Поєднання книжних і народних елементів. Багатство нових образів, порівнянь, метафор.

Тема 20. Барокова ораторсько-проповідницька проза

Історичні умови розвитку літератури та культури. Нова проповідницька й публіцистична проза. Ораторсько-проповідницька проза. Розвиток в ній християнських тем. Проблематика суспільна. Дві стильові форми в розвитку української проповіді: традиційна та нова мистецька форма проповіді, яка орієнтувалася на досвід західних проповідників. Використання українськими проповідниками стилю бароко, його характерних рис: вишуканості, надмірної словесної орнаментативності, складності порівнянь і алегорій ефективності тез, сполучення християнської символіки з образами античної міфології.

Іоаннікій Галятівський. Біографічні відомості та світогляд письменника. Його трактат «Наука, або Спосіб зложення казання» як перша спроба викладу теорії церковного красномовства. Збірка проповідей «Ключ розуміння», загальна характеристика змісту і стильових особливостей.

Лазар Баранович. Обставини життя письменника. Суспільно-політичні погляди і літературна діяльність Барановича. Збірники проповідей: «Меч духовний» і «Труби словес проповідних», їх зміст і стиль.

Антоній Радивилівський. Біографічні відомості. Погляди на ораторське мистецтво. Збірники проповідей «Огородок» і «Вінець Христов». Загальна характеристика їх змісту. Мова і стиль творів Радивилівського.

Тема 21. Літописання та історіографія.

Характеристика історіографічної та паломницької прози. Історична проза. Записи в цей час важливих подій минулого і сучасного України. «Густинський літопис», його проблематика, джерела. «Кройника» Феодосія Сафоновича, «Синопис» невідомого автора. Особливості висвітлення історії України. Характер розповіді.

Літопис Самовидця. Час написання твору та головне завдання літописця. Зміст літопису. Образ Богдана Хмельницького. Мова і стиль літопису Самовидця. Висока оцінка твору відомими українськими істориками, філологами, письменниками.

Літопис Самійла Величка «Летопись событий в Юго-Западной России в XVII веке...» як явище українського літературного бароко. Біографічні відомості про автора. Широка та різноманітна джерела Літопису. Його пафосно-патріотична спрямованість. Основний зміст і форма твору, його обсяг і час написання. Образ Богдана Хмельницького. Мова і характерні особливості стилю літопису.

Тема 22 . Проза Григорія Сковороди.

Філософські твори Сковороди: «Наркісс Розглагол о том: узнай себе», «Разговор, называемый Алфавит, или Букварь мира», «Разговор дружеский о душевном мире», «Израильский змій». Їх основні ідеї та положення. Використання у філософських трактатах творів різних літературних та фольклорних жанрів (байки, притчі, легенди, вірші, прислів'я, казки і пісні).

Збірка «Басни Харьковскія». Обставини її написання. Погляди Сковороди на жанр байки та притчі. Тематика байок, їх мотиви. Зв'язок генетичний Байок і філософських творів. Утвердження думки про «сродну» працю як найбільшу потребу людини. Особливості побудови байок: фабула і сила (мораль). Діалогічна форма. Сатира й іронія Сковороди. Мова байок. Широке використання народних прислів'їв.

Притчі Г.Сковороди: «Благодарный Еродій» і «Убогий Жайворонок». Основна їх тенденція – засудження методів тогочасного виховання. Глибокий патріотизм, демократизм і гуманізм у педагогічних поглядах Сковороди. Літературне значення притч.

Тема 23. Початки класицизму, романтизму та сентименталізму в літературі другої половини XVIII ст.

Сучасні наукові погляди на формотворчу роль давньої української літератури для нової української літератури. Преромантизм як напрям в українській літературі. Початки класицизму. Іван Котляревський як літературна постать перехідної доби. Формування сентименталізму в українській літературі. Російськомовна література перехідної доби.

Тема 24. Формування драматургії в українській літературі

Початок драматургії. Ідейно-художня своєрідність драматургії. Перші згадки про існування в Україні драми і комедії. Шкільне походження драми, зв'язок її з польським і західноєвропейським театром. Драматичні діалоги: різдвяний Памви Беринди (1616) і великодній Іоанікія Волковича (1630–1631). Значення цих діалогів як зародкової форми шкільної драми.

Інтермедії як форма драматичної творчості.

Найдавніші відомі драматичні твори – анонімні українські інтермедії до драми Якуба Гаватовича. Народний характер сюжетів та дійових осіб. Літературно-мистецькі якості.

Драматична література Київського шкільного театру – визначний етап у розвитку української драматургії. Характерні особливості цього театру. Поступове розширення тематики п'єс. Основні тематичні групи

шкільних драм

Українська барокова драматургія XVII століття: образна та тематична специфіка. Піднесення жанру інтермедії в кінці XVII ст. на вищій щабель. Драма типу міраклів «Алексей человек Божий». Зміст п'єси та її джерела. П'єса «Слово о збуренню пекла». Питання про час написання твору. Особливості сюжету. Тема й образи драми, її сценічність.

Тема 25. Жанрово-тематичні особливості української драматургії XVIII століття.

Загальна характеристика української барокової драматургії. Барокова образність драми Лаврентія Горки «Йосиф-патріарх». Історична драма Ф. Прокоповича «Володимир»: стильовий синкретизм твору, особливості характеротворення. Тематика та особливості поетики драми невідомого автора «Милість Божа». Барокова образність драми Г. Кониського «Воскресеніє мертвих». Поетика інтермедій до драм Митрофана Довгалевського та Георгія Кониського. Вертепна драма XVIII століття. Редакції вертепної драми. Гумор і сатира вертепної драми, її вплив на комедійні твори І. Котляревського, Г. Квітки-Основ'яненка та ін.

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ (ПЕРША ПОЛОВИНА XIX ст.)

Основні тенденції розвитку української літератури та культури в першій половині XIX ст.

Соціально-економічна та культурна ситуація перших десятиріч XIX ст. Основні ознаки періоду становлення нової української літератури. Творчі напрями та стилі цього періоду. Жанровий діапазон літератури перших десятиріч XIX ст. Розвиток фольклористики та періодики. Повість Миколи Венгера «Микола Коваль».

Жанрово-тематичні особливості творчої спадщини Івана Котляревського. Бурлеск в українській літературі початку XIX ст.

Біографічні відомості про письменника, його суспільно-естетичні погляди.

«Енеїда» – перший твір нової української літератури, стильовий синкретизм поеми. Традиції та новаторство Івана Котляревського в травестіюванні поеми Вергілія. Жанрова природа поеми. Проблема стильового вираження твору в дослідженнях літературознавців: «Енеїда» в контексті українського літературного бароко; елементи класицизму в поемі; «Енеїда» як явище просвітительського реалізму; риси преромантизму у творі. Ідейно-художня своєрідність поезії Івана Котляревського.

Новаторство і традиції в драматургії письменника. Новаторство І.Котляревського-драматурга. «Наталка Полтавка» – «праматір ... народного театру» в Україні (І.Карпенко-Карий). Жанрова-специфіка твору. Життєві джерела сюжету. Зв'язок із європейською «міщанською» драмою. Соціальний конфлікт. Реалістичне зображення соціально-побутових умов. Типізація та індивідуалізація образів дійових осіб. Драматичне й комічне у творі. Приказки й прислів'я у творі. Пісні як органічні, композиційні частини твору. Роль п'єси у розвитку української драматургії. Сценічне життя «Наталки Полтавки». Перші музичні композиції до п'єси (А.Барсицький, А.Єдлічка, М.Васильєв). Опера М.Лисенка «Наталка Полтавка». Водевіль «Москаль-чарівник». Морально-побутовий характер конфлікту. Образи дійових осіб. Дидактизм твору. Особливості поетики. Пізніші водевілі інших авторів, співзвучні з «Москалем-чарівником» («Простак» В.Гоголя, «Муж старий, жінка молода» С.Петрушевича, почасти «Бой-жінка» Г.Квітки-Основ'яненка). Значення творчості І.Котляревського для розвитку української літератури.

Жанрово-тематична своєрідність художньої спадщини Павла Білецького-Носенка

Біографічні відомості про письменника. Жанр літературної казки у творчості П. Білецького-Носенка. Продовження традицій І.Котляревського в поемі «Горпинида, чи Вхопленая Прозерпина». Елементи романтизму в баладах. Жанр байки у творчості письменника. Значення художньої спадщини П. Білецького-Носенка.

Творчість Петра Гулака-Артемівського: жанри, тематика, стильові особливості

Біографічні відомості, періодизація творчості, перекладацька діяльність. Дидактичне спрямування поезії «Справжня Добрість». Творчі пошуки у розвитку жанру байки. Елементи поетики романтизму в баладах «Твардовський» та «Рибалка». Значення творчості письменника.

Художній світ Григорія Квітки-Основ'яненка.

Біографічні відомості про письменника, літературно-естетичні погляди.

Жанрово-композиційні особливості драматургії. Тематична своєрідність сатиричної комедії в художній спадщині Г. Квітки. Поєднання різножанрових елементів у драматургії українською мовою. Становлення Г. Квітки-Основ'яненка як драматурга. Комедія «Приезжий из столицы, или Суматоха в уездном городе» (1827) та її сюжетна близькість з комедією М.Гоголя «Ревізор». «Дворянские выборы» – гостра сатира на існуюче суспільство. Епізодичний образ Кіндрата Шельменка в другій частині «Дворянских выборов». Реалістично-викривальне зображення дійсності в комедіях «Шельменко – волостной писарь» і «Шельменко-денщик». Засудження фальшивості й користолюбності в цих творах. Система образів-персонажів. Типологічне зіставлення комедії «Шельменко-денщик» з комедією Ж.-Б.Мольєра «Витівки Скалена». Екранізація твору «Шельменко-

денщик». Українська п'єса (опера) «Сватання на Гончарівці». Особливості жанру. Конфлікт. Проблематика. Вплив драматургії І.Котляревського на твір. Образи молодих людей із селянського середовища (Уляна, Олексій) в світлі народних поглядів на чесність, працьовитість, на красу і вірність почуттів. Поетизація цих образів. Добродушне зображення старшого покоління (Одарка, Прокіп Шкурати), етнографізм і певна однолінійність у цьому зображенні. Гротескний образ Стецька Кандзуби. Комедійність образу відставного солдата (Скорика). Мовне багатство твору. Життя п'єси на сцені та екрані. Загальна характеристика інших драматичних творів Г.Квітки-Основ'яненка.

Гуманістичний ідеал просвітительського реалізму в українських повістях та оповіданнях. Особливості художнього методу письменника. Концепція позитивного героя. Художні особливості прозової творчості. Сильова своєрідність прози українською мовою, роль оповідача як композиційного елемента. Новаторство письменника в повістевому жанрі, повість «Маруся» – перший зразок «серйозної» прози в новому українському письменстві. Широкий діапазон зображення жіночих образів у повістях Г.Квітки-Основ'яненка. Риси романтичної поетики в оповіданні «Перекотиполо». Оповідання «Салдацький патрет» як своєрідна художня декларація права на українську прозу, як засторога шовіністичним критикам. Манера народної оповіді у творі. Наголошення на проблемі народності мистецтва. Майстерність автора у змалюванні епізодичних образів. Картина ярмарку як зразок етнографізму побутописання. Народний гумор твору. Народне прислів'я, анекдот, жартівлива пісня – основа сюжету Квіткиних гумористичних оповідань «Мертвецький Великдень», «От тобі і скарб», «На пущання – як зав'язано», «Пархімове снідання». «Малоросійська биль (Купований розум)», «Підбрехач». Ідейно-художня характеристика цих творів. Повість «Конотопська відьма» – одне з найбільших досягнень української гумористично-сатиричної прози. Гротеск у зображенні образів старшинської верхівки. Елементи фантастики у творі. Оригінальність композиції. Тематично-жанрове багатство прози російською мовою. Місце творчої спадщини письменника в українському літературному процесі.

Григорій Квітка-Основ'яненко – основоположник художньої прози в новій українській літературі. Гуманістичний ідеал просвітительського реалізму в українських повістях та оповіданнях Григорія Квітки-Основ'яненка. Особливості художнього методу письменника. Концепція позитивного героя.

Бурлескно-реалістичні твори: оповідання («Салдацький патрет», «Мертвецький великдень», «Пархімове снідання») та повість «Конотопська відьма». Реалістично-сентиментальна проза Григорія Квітки-Основ'яненка «Маруся». Психологізм повісті, розкриття душевного світу героїв. Певна ідеалізація селянського побуту. Проблематика соціально-побутової повісті «Козир-дівка». Сентиментальне й реалістичне у повісті «Сердешна Оксана». Засудження панської аморальності. Ліричний образ головної героїні. Значення авторських відступів у творі.

Розвиток жанру байки в українській літературі першої половини XIX ст. Творчість Петра Гулака-Артемівського: жанри, тематика, стильові особливості. Художній світ Євгена Гребінки.

Поява реалістичної тенденції в українському ліро-епосі, що виявилася в жанрі байки. Історія жанрів – від античної алегорії до реалістичної гумористично-сатиричної байки (Езоп, Лафонтен, Лессінг, Красіцький, Крилов). Жанрові особливості байки, її різновиди.

Петро Гулак-Артемівський. Засвоєння Петром Гулаком-Артемівським досвіду польського байкаря Ігнаці Красіцького. Роль народної творчості у формуванні творчої манери українського байкаря. Жанрові різновиди байок Петра Гулака-Артемівського. «Пан та Собака» – центральний твір у байкарському доробку письменника. *Євген Гребінка.* «Малороссийские приказки». Жанрова своєрідність, тематика, образність байок письменника. Використання байкарем побутово-етнографічних описів, роль образів оповідача у його байках. *Левко Боровиковський.* «Байки й прибаютки Левка Боровиковського». Жанрова своєрідність байок Левка Боровиковського: байка-приказка (прибаютка), байка-анекдот. Тематика, коло проблем, характер зображення простонародного життя у творах байкаря. *Леонід Глібов.* Вільні переклади байок Івана Крилова («Вовк і Кіт», «Лебідь, Щука й Рак», «Дві бочки», «Чиж та Голуб», «Мужик та Лисиця»). Перехід до оригінальної байкарської творчості. Несправедливість суспільного устрою як головна тема майже всіх байок Леоніда Глібова («Вовк та Ягня», «Мірошник», «Тришкин кафтан», «Охрімova свита», «Щука», «Вовк та Мишеня», «Лисиця і Ховрах»). Характерні риси байок Леоніда Глібова: індивідуалізація персонажів, розмовно-оповідна форма, діалоги, пейзажні малюнки, постійна присутність автора-оповідача. Чітка авторська позиція. *Степан Руданський.* Жанрове визначення співомовки (гуморески). «Приказки» Степана Руданського. Розкриття у гумористичному світлі різних соціально-побутових ситуацій з життя представників різних національностей і різних суспільних прошарків. Висміювання з позицій народної моралі неадаптованості суспільного життя, негативних рис людського характеру.

Література українського романтизму початку XIX ст.

Шляхи розвитку українського романтизму.

Три школи українського романтизму: харківська школа романтиків, «Руська трійця», київська школа романтиків. Течії романтизму. Характеристика романтичного героя в літературі. Художня природа романтичного образу. Героїзація історичного минулого. Посилений інтерес до фольклору. Нові теми, проблеми, жанри, стилі. Найвидатніші представники світової романтичної літератури. «Українська школа» в польському та російському романтизмі. Характерні риси українського романтизму. Прискорений розвиток цього напрямку у процесі становлення й утвердження нового українського письменства. Тісна взаємодія романтизму з іншими літературними напрямами і течіями у зв'язку з прискореним розвитком усієї літератури. Романтизм і проблеми національного самоутвердження народу. Заслуги письменників-романтиків у вивченні української історії, збиранні, дослідженні та популяризації українського фольклору, збагаченні фольклорної скарбниці власними творами (романси), у боротьбі за рідну мову й культуру, у розвитку міжнаціональних культурних взаємин, у розширенні ідейно-тематичного кола та жанрово-стильової системи в літературі, у пошуків видавничої справи тощо. Тема слов'янської єдності в українській романтичній літературі. Образ народного співця (кобзаря-бандуриста, поета). Особливості романтичної поетики. Паралелізм долі автора і долі персонажа. Романтичний пейзаж.

Тематика та художні особливості української романтичної поезії

Осмислення історичного минулого в українській романтичній поезії. Розвиток жанру ліричної пісні. Становлення жанру медитативної лірики. Художня своєрідність жанру інтимно-особистісної лірики.

Романтичні настрої в поезії *Амвросія Метлинського*. Романтичні образи у ліриці митця: могила, степ, кінь, шабля, ворон, вітер, буря, море тощо. Версифікаційна новизна, ритмічне багатство творів поета.

Романсова лірика *Олександра Афанасьєва-Чужбинського*. Присвяти Т.Шевченкові. Своєрідність картин природи; пейзажі як психологічні паралелізми («Весна», «Осінь», «Метіль»). Зв'язки українських віршів з фольклорною поетикою. Поетичні твори російською мовою. І.Франко як перекладач і видавець кращих поетичних творів О.Афанасьєва-Чужбинського.

Елегійна лірика *Виктора Забіли*. Тема самотньої покривдженої людини. Протиставлення «безтурботності» природи драматичним настроям героя у віршах «Соловей», «Гуде вітер вельми в полі...». Пісенна популярність цих творів завдяки музиці М.Глінки. Розробка поширеного романтичного сюжету в поезії «Човник». Поетичні роздуми над соціальною несправедливістю («Сирота», «Зовсім світ перевернувся...»). Риси біографізму у творах поета (Два вже літа скоро пройде..., До невірної», «Туна серця» та ін). намагання вийти за межі романтичної поетики – гумористичний вірш «Остап і чорт». Звернення до бурлескного стилю (послання «До Шевченка»). Роль В.Забіли у поглибленні психологізму української романтичної поезії. Народнопісенна образність поетових творів. Різноманітність форми. І.Франко – дослідник і видавець поезій В.Забіли. Дослідження творчості поета на сучасному етапі.

Медитативна лірика *Михайла Петренка*. Грунтовність літературної підготовки, висока культура поетичного слова. Літературні впливи Т.Шевченка (Думи мої, думи мої...), М.Лермонтова («Небо»), І.Козлова («Як в сумерки вечірній дзвін...»). Перший вірш циклу «Небо» (Дивлюсь я на небо та й думку гадаю...) як популярна народна пісня. Пісенність вірша «Туди мої очі, туди моя думка...». Філологічний аналіз поетичних творів «Минулися мої ходи...», «Чого ти, козаче, чого ти, бурлаче...», «Іван Кучерявий», «Недуг». Роль М.Петренка у ритмічному і стильовому збагаченні української романтичної поезії, у поглибленні її ліризму.

Творчість Микола Костомарова: тематика, жанри, художня своєрідність

Біографічні відомості про письменника. Художній світ поезії Миколи Костомарова. Пошуки письменника в епічних жанрах прози. Художня проза Миколи Костомарова. «Сорок літ» («Народная малороссийская легенда»). Правдиве зображення злочинності суспільства, філософсько-релігійні погляди у творах. Інші казки за народними сюжетами («Казка про дівку-семилітку», «Торба», «Лови»). «Книги буття українського народу» – маніфест кирило-мефодіївців. Зображення історичного минулого в творах «Кудеяр», «Чернігівка» та ін. Драматургія автора: традиції та новаторство. М.Костомаров – зачинатель української історичної драматургії. Перші українські трагедії «Сава Чалий» і «Переяславська ніч». Фольклорна основа драми «Сава Чалий», часове зміщення й довільне трактування історичного факту. Історизм твору «Переяславська ніч»; висунення на перший план особистості драми закоханих романтизованих героїв. Перший у новій українській літературі образ мужньої жінки-патріотки. Місце творчості Миколи Костомарова в українському літературному процесі.

Українська романтична балада: мотиви, образи, художня своєрідність

Жанрова своєрідність української романтичної балади. Популярність балад, в яких перехрестилися фольклорні й історичні мотиви (М.Костомаров «Ластівка» «Пан Шульпіка» «Брат з сестрою»; Л.Боровиковський «Чорноморець», «Бандурист»; А.Метлинський «Смерть бандуриста», «Козачая смерть» тощо). Баладна творчість ***Левка Боровиковського***. Балада «Маруся», її генетичний зв'язок з українським фольклором, односюжетними романтичними баладами Г.-А.Бюргера («Ленора») та В.Жуковського («Светлана»). Оцінка твору І.Франком.

Народні пісні, прислів'я, перекази – джерела балад «Чарівниця», «Вивідка», «ледащо». Балада «Молодиця» та дискусії щодо її авторства. Баладна творчість **Амвросія Метлинського**. Патріотичний пафос балади «Підземна церква». Втілення у баладі активної громадянської позиції поета. Відображення у баладі «Смерть бандуриста» поглядів Амвросія Метлинського на літературу як на фактор народного життя. Спроба митця надати баладній дії героїчного й трагічного характеру. Баладна творчість **Миколи Костомарова** (літературний псевдонім – *Ієремія Галка*). Наслідування в окремих творах збірок «Українські балади» і «Вітка» мотивів, настроїв і поетичних форм А.Метлинського. Актуальна проблематика оригінальних творів. Балада «Пан Шульпіка» – викривальний твір українського романтизму. Поглиблений інтерес поета до історичних та фольклорних тем («Співець Митуса», «Брат з сестрою», «Ластівка» та ін.).

Особливості розвитку нової літератури в Західній Україні

Передумови національно-культурного відродження й становлення нової української літератури. Специфіка розвитку літературного процесу в Західній Україні наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст. Джерела виникнення нової української літератури на західноукраїнських землях. Загальний огляд культурного життя та літературного процесу 30–40-х років XIX ст. Львівський гурток прогресивної молоді «Руська трійця» та його історичне значення. Історія видання та розповсюдження «Русалки Дністрової» – першої в Західній Україні книги українською мовою. Романтичний характер альманаху. «Русалка Дністровая» як явище для свого часу «наскрізь революційне» (І.Франко).

Маркіян Шашкевич – провідний український романтик перших десятиріч XIX ст., керівник «Руської трійці», письменник, фольклорист, публіцист, громадсько-культурний діяч. Мотиви лірики. Вірш «Слово до читателів руського язика» як вираження просвітительських настроїв Руської трійці. Тема визвольної боротьби народу, ідея органічної єдності розрізнених у часи Шашкевича українських земель у поезіях «Болезнь Кривоустий під Галичем, 1139», «О Наливайку», «Хмельницького обступленіє Львова». Романтичне протиставлення тогочасної дійсності ідеалізованій давнині у вірші «Згадка». Вплив поеми Я.Коллара «Дочка Слави» на цей твір Патріотичний настій вірша «Споминайте, браття милі...», поетичне утвердження у творах «Руська мати нас родила...», «Побратимові» права української мови, пісні й літератури на вільний розвиток. Оригінальність архітектоники послання. Алегоричне втілення поривань до вільного життя у поезії «Веснянка». Глибока ліричність твору, популярність його як народної пісні (музика В.Матюка), поетизація рідної природи у творі «Підлісся». Жанрова розмаїтість поезії М.Шашкевича. Поезія М.Шашкевича та народнопісенна символіка. Проблема авторства байок у Шашкевичевій читанці. Твір «Олена» М.Шашкевича – зразок жанрового синкретизму в українській романтичній прозі (найвиразніші ознаки романтичного оповідання). Проблематика твору. Ритмізована проза М.Шашкевича.

Іван Вагилевич – поет, граматик, історик, етнограф, фольклорист. Вплив пісень, казок і легенд Бойківщини – рідного карпатського краю – на розвиток поетичної натури. «Ходіння в народ» за фольклором і старовинними речами в семінарські роки, просвітницька діяльність. Поетичні твори у «Русалці Дністровій» – балади «Мадей», «Жулин і Калина». Відповідність поетики балад романтичній естетиці. Елегійність польської лірики поета. Переклади з чеської літератури. Науково-дослідницькі праці І.Вагилевича, їх відповідність тогочасному рівневі науки. «Замітки о руській літературі» – перший у Західній Україні історичний нарис рідного письменства.

Яків Головацький – поет, фольклорист, етнограф, філолог-славист, історик, географ, видавець, громадський діяч. Участь у виданні альманаху «Русалка Дністровая» і двох частин «Вінка русинам на обжинки». Культурницько-політична і видавнича діяльність у 1848–1849 рр. Еволюція суспільно-політичних поглядів. Проблематика романтичної поезії Я.Головацького («Весна», «Туга за родиною», «Два віночки», «Річка», «Моя доля»). Альбомні присвяти І.Срезневському та В.Ганцієма слов'янської єдності у цих присвятах. Мова і стиль поезій. Збірник «Народные песни Гапичкой и Угорской Руси» (три частини в чотирьох книгах) як один з найцінніших набутків у творчому доробку Я.Головацького Статті про нове українське письменство, спогади суспільно-літературного характеру. Я.Головацький як дослідник давньої української літератури. Наукова цінність значної епістолярії письменника і вченого.

Микола Устиянович – поет, прозаїк, культурно-просвітній діяч. Провідні мотиви кращих поезій М.Устияновича. романтизовано-піднесене змалювання опришківського життя в поезіях «Верховинець» («Верховино, світку ти наш...») і «Піснь опришків», що стали народними піснями. Елементи ідеалізації у творах про опришківство, а також у поезії «Хлібороб». Віршові обробки народних сюжетів («І старому придасться школа...»). Поезії історичного характеру («Ужас на Русі при зближенню монголів...», «Похід Русі на Царгород» та ін). Жанрова і версифікаційна різноманітність поезій М.Устияновича. Мовно-стилістичні особливості. Заслуги М.Устияновича у розвитку української романтичної прози, в утвердженні її на західноукраїнських землях. Ідейно-естетичний аналіз оповідання «Месть верховинця». Діалектні особливості прози М.Устияновича. Місце

М.Устияновича в українському літературному процесі.

Антін Могильницький – поет, педагог. Заклик розвивати рідну мову («Рідна мова»). Панегірик «Радісне привітане...» як намір утвердити українську мову у «високих» жанрах. Особливості поетики твору «Скит Манявський». Народні легенди й перекази як найперші джерела твору. Романтичний характер поеми й естетичні позиції автора

Основні тенденції розвитку української літератури в 40–60-х рр. XIX ст.

Суспільне та культурне життя українського народу середини XIX ст.

Розвиток прогресивної суспільної думки в Україні в 40–60-ті рр. XIX ст. Мистецтво. Театр. Часописи середини XIX століття.

Розвиток українського літературознавства в середині XIX ст.

Періодичні видання середини XIX ст., їх роль у розвитку української літератури. Журнал «Основа» та український літературний процес 60-х рр. XIX ст. Місце М.І.Костомарова, Т.Г.Шевченка, П.Куліша в історії українського літературознавства. Маловідомі прозаїки журналу «Основа»: Ганна Барвінок, Данило Мордовець, Петро Кузьменко та ін.

Стильові обрії української літератури 40–60-х рр. XIX ст.

Романтизм та реалізм в українській літературі цього періоду. Жанрово-тематичні обрії українського письменства.

Тарас Шевченко як знакова постать доби

Огляд українського шевченкознавства

Історія дослідження життя і творчості Тараса Шевченка. Вітчизняне шевченкознавство. Шевченківський словник. Митець у працях діаспорних вчених. Рецепція поезії Т. Шевченка Г.Грабовичем та О. Забужко. Сучасні проблеми і напрямки шевченкознавства.

Загальна характеристика творчості Тараса Шевченка в її хронологічному розвитку

Проблема періодизації творчого шляху письменника. Рання творчість Тараса Шевченка: художня своєрідність. Лірика поета раннього періоду творчості: мотиви, жанри, образи, зв'язок з усною народною творчістю. Новаторство Тараса Шевченка в жанрі балади. Соціально-побутові поеми раннього періоду. М.Зеров, Д. Чижевський про «байронізм» поеми «Катерина». Романтичне зображення боротьби козацтва проти поневолювачів («Іван Підкова», «Гамалія», «Тарасова ніч»). Жанрово-композиційні особливості поеми «Гайдамаки», історична та художня правда в поемі. Драма «Назар Стодоля»: поєднання романтичних і реалістичних елементів у творі. Тематично-стильова характеристика медитативної лірики раннього періоду творчості. Загальна характеристика творчості Тараса Шевченка періоду «трьох літ», їх художні особливості. Поема «Сон» як політична сатира, особливості композиції та сюжету твору. Жанрова і художня своєрідність твору «Кавказ». Заклик до національної злагоди в поемі «І мертвим, і живим...», художні особливості твору. Поема-містерія «Великий льох»: традиції та новаторство. «Невольничка» поезія Тараса Шевченка: тематичні особливості, жанрове вираження. Інтимна медитативна лірика останніх років життя. Проза Тараса Шевченка: жанрові особливості, стильова своєрідність. Проблеми «Шевченко та античність», «Шевченко та Біблія» «Шевченко і бароко» в українському літературознавстві. Багатоаспектність самореалізації Шевченка як митця. Тарас Шевченко-художник. «Буквар». Питання освіти у творчості письменника. Внесок Шевченка в унормування української мови.

Художній світ письменницької спадщини Пантелеймона Куліша

Біографічні відомості про автора. Особливості світогляду письменника. Хутірська філософія. Питання періодизації творчості. Прозовий доробок: тематика, жанрові різновиди, образи. Особливості жанру історичного роману Пантелеймона Куліша «Чорна рада». Вальтерскотівські традиції у творі. Образна система роману. Композиційні особливості. Жанрові модифікації малої прози письменника. Внесок Пантелеймона Куліша в розвиток ліричної та ліро-епічної поезії. Особливості драматургії письменника. Значення перекладацької спадщини, літературно-критичної і видавничої діяльності Пантелеймона Куліша.

Проблематика та жанрово-стильові особливості прози Олекси Стороженка

Життєвий і творчий шлях письменника. Поетика малої прози Олекси Стороженка. Літературне опрацювання фольклорних зразків у циклі «З народних уст». Дидактичне спрямування циклу. Поєднання побутово-етнографічного зображення з химерним світом повір'їв та легенд в оповіданнях «Закоханий чорт», «Чортова корчма», «Сужена», «Вуси», «Голка». Риси готичного стилю у творі «Примари Несвізького замку». Ідеалістичне змалювання козацтва в оповіданнях О.Стороженка («Кіндрат Бубненко-Швидкий», «Дороги», «Мірошник», «Споминки про Микиту Леонтійовича Коржа»). Особливості композиції творів. Образ оповідача. Художня специфіка. «Марко Проклятий»: жанрова та художня специфіка. Західноєвропейська готична проза та українська література. Джерела повісті «Марко Проклятий». Історія написання та видання, структурно-

композиційні особливості. Образ Марка Проклятого: архаїчні витоки, засоби характеротворення. Романтичне зображення образів-персонажів у творі (Кривоніс, Єремія Вишневецький, Кобза, Княгиня Четвертинська, запорожці).

Художній світ письменницької спадщини Степана Руданського

Основні етапи творчого шляху письменника. Художня специфіка поетичної творчості Степана Руданського. Загальна характеристика лірики письменника петербурзького періоду. Традиції Т. Шевченка в художній спадщині поета. Образ героя у поезії Степана Руданського, його ідейне навантаження та спрямування. Ліро-епічні твори письменника: фольклорна основа, тематика, художня специфіка. Внесок творчого доробку Степана Руданського в розвиток української літератури.

Творчість Юрія Федьковича: жанрово-тематичні особливості

Біографічні відомості про автора. Естетичні погляди Юрія Федьковича. Художня спадщина письменника, її жанрове багатство. Поетичні здобутки автора. Традиції та новаторство Юрія Федьковича у прозовій творчості. Специфіка опрацювання теми кохання в оповіданнях Ю.Федьковича («Люба-згуба», «Серце не навчити» та ін.). Стильовий еkleктизм творів. Морально-дидактична проза письменника, її особливості. Тематика жовнірського життя у прозі Ю. Федьковича. Оригінальність драматургії письменника. Загальний огляд творчості німецькою мовою.

Місце реалізму в творчості письменників 40–60-х років XIX ст.

Новаторство прози Марка Вовчка

Біографія письменниці в контексті суспільного буття другої половини XIX ст. Питання авторства Марка Вовчка в літературознавстві. Мала проза Марка Вовчка українською мовою: специфіка оповіді, образ оповідача, художня специфіка. Марко Вовчок – продовжувачка традицій попередників (Г. Квітка-Основ'яненко, М. Гоголь, Т. Шевченко). Твори романтично-баладного характеру, їх художні особливості. Поетика українських повістей письменниці. Жанри й тематика творів Марка Вовчка російською мовою. Творчість Марка Вовчка російською мовою, її тематично-художня специфіка. Формування принципу художнього психологізму у прозі Марка Вовчка. Значення творчості Марка Вовчка для розвитку української літератури.

Проблематика та жанрово-стильові особливості творчості Леоніда Глібова

Основні етапи життєвого шляху письменника. Педагогічна діяльність Леоніда Глібова. Традиції та новаторство Глібова-байкаря. Художні особливості лірики письменника. Традиції та новаторство автора в жанрі загадок, акровіршів.

Проблематика та жанрово-стильові особливості творчості Анатолія Свидницького

Основні етапи життєвого шляху письменника. Характерні риси поезії Анатолія Свидницького. Художні особливості малої прози. «Люборацькі»: поетика, жанрова специфіка твору. Історія написання і видання. Композиційні особливості «Люборацьких». Особливості типізації та індивідуалізації персонажів. Проблематика. Місце твору в спадщині Анатолія Свидницького та в європейському і українському літературному процесі.

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ (70-90-і рр. XIX ст.)

Тема 1. Літературно-історичний процес та українська література 70– 90-х рр. XIX ст.: зміна естетичних систем і співіснування їх впродовж XIX сторіччя (просвітництво, романтизм, позитивізм); поняття реалістичної літератури; натуралізм як поглиблення реалізму; жанри реалістичної літератури; народництво як культурно-політичний рух; громадівський рух; заборони українського друку царським урядом й особливості цензури у період другої половини XIX сторіччя; видавництва Галичини, часопис «Правда»; проблема літературної мови й традиції для підросійської та галицької України. Товариство «Просвіта».

Тема 2. Поезія 70-90-х рр. XIX ст.: жанри, особливості стилю. Естетичні погляди поетів; декларація мистецьких засад (мотив поезії-служіння на противагу романтичній поставі поета-пророка); провідні жанри поезії; антології «Акорди», тритомна «Вік», «Українська Муза». Творчість Я. Щоголіва. Дві поетичні збірки. Романтизм як стильова домінанта. Творчість П. Грабовського. Біографія митця. Громадянський пафос лірики. Переклади. Творчість І. Манжури. Народно-фольклорна домінанта творчості. Поєми.

Тема 3–4. Проза 70–90-х рр. XIX ст.: жанри, особливості стилю. Творчість І. Нечуя-Левицького. Біографія митця. Багатогранність таланту. Романи. Повісті. Драматургія. Науково-популярні студії, публіцистичні виступи письменника; естетичні погляди. Творчість Панаса Мирного. Біографія митця. Багатогранність таланту. Естетичні погляди. Проблема психологізму у творчій манері. Поезія. Проза. Драматургія. Критика. Стильові шукання: від нарису до великої епічної форми; мала проза письменника як простір експериментів; жанри казки, утопічного оповідання, детективу, нарису.

Тема 5–6. Драматургія 70–90-х рр. XIX ст.: жанри, особливості стилю. Творчість М.Кропивницького. Біографія митця; спогади про М. Кропивницького. Драми, трагедії, комедії (характер комічного та літературні прийоми його творення), водевілі, мелодрама. Театральна діяльність. Творчість І. Тобілевича. Внесок родини

Тобілевичів у розвиток українського театру, спогади С. Тобілевич про прототипні сімейні історії; біографія митця. Драми (від пісні до драми), трагедії, комедії, мелодрами. Театральна діяльність.

Тема 7–9. Багатогранність таланту: жанрова й стильова своєрідність. Творчість О. Кониського.. Літературна і громадська діяльність. Творчість Т. Зіньківського. Біографія митця. Проза. Драматургія. Поезія. Переклади. Публіцистика. Критика і літературознавство. Фольклористика. Творчість Б. Грінченка. Біографія митця. Поезія. Проза. Драматургія. Переклади. Публіцистика. Фольклористика. Суспільна діяльність. Питання вторинності мотивів; питання «масова – елітарна література» й творчість Бориса Грінченка.

Тема 10–13. Багатогранність таланту: жанрова й стильова своєрідність. Творчість М. Старицького. Біографічні дані про життя та творчість; спогади «Зо мли минулого»; естетичні погляди; особливості творчої манери. Етапи еволюції Старицького-поета. Переклади. Проза Драматургія. Поняття «школа Старицького». Творчість Олени Пчілки. Біографічне тло. Поезія. Драматургія. Проза. Переклади. Літературно-критична діяльність. Фольклористика. Творчість І. Франка. Біографія митця. Багатогранність таланту. Поезія. Драматургія. Проза. Переклади. Літературно-критична діяльність. Фольклористика. Публіцистика

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ (КІНЕЦЬ ХІХ – ПОЧАТОК ХХ ст.)

Тема 1. Особливості літературного процесу кінця ХІХ – початку ХХ ст. Літературні напрямки, течії, стилі, угруповання. Культурно-історичні передумови розвитку літератури зламу століть.

Тема 2 Творчість Лесі Українки. Поезія. Драматургія. Проза. Літературно-критичні розвідки. Етнографічні і фольклорні праці. Переклади Лесі Українки.

Тема 3 Творчість Володимира Самійленка. Поезія. Проза. Драматургія. Переклади. Переклади.

Тема 4. Творчість Михайла Коцюбинського. Періоди художньої діяльності. Імпресіонізм як домінанта індивідуального стилю. Літературно-критичні праці.

Тема 5. Поезія. Творчість Миколи Вороного. Модерністичні шукання. Жанрові та стильові особливості творів. Версифікація. Літературно-критичні розвідки. Творчість поетів «Української хати».

Тема 6 Особливості поезики західноукраїнської літератури: особливості жанру й стилю. Творчість членів «Молодої Музи». Творчість Богдана Лепкого. Поезія, проза. Літературно-критична діяльність.

Тема 7. Творчість членів «Покутської трійці»: жанрова й стильова своєрідність. Експресіонізм як творча домінанта Василя Стефаника. Ліричний струмінь новелістики Марка Черемшини. Сатирична природа творчості Леся Мартовича. Багатогранність творчості митців

Тема 8. Творчість Ольги Кобилянської. Тематичне і стильове новаторство прози. Неоромантизм як творча домінанта. Повісті письменниці. «Малі» прозові жанри.

Тема 9. Багатогранність творчого таланту. Творчість Спиридона Черкасенка. Поезія. Проза. Драматургія

Тема 10. Творчість Олександра Олеса. Поезія. Драматургія. Багатогранність художнього обдарування митця.

Тема 11. Творчість Гната Хоткевича. Проза. Драматургія. Багатогранність художнього обдарування митця.

Тема 12. Творчість Володимира Винниченка. Проза. Драматургія. Громадсько-політична діяльність.

Тема 13. Творчість Архипа Тесленка. Проза, драматургія. Творчість Степана Васильченка. Особливості розвитку прози. Неонародницькі та модерністські тенденції творчості.

Методи навчання: мікронавчання, практичні заняття, тренувальні вправи; практичні заняття з вправами на розвиток навичок аналізу тексту, говоріння, на яких матеріал пояснюється і обговорюється, домашні завдання; самостійна робота: домашні завдання, вивчення на пам'ять, конспекти.

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять): від студента очікується здатність відповідати на питання за вивченим матеріалом, обговорення дискусійних питань, виконання практичних завдань, самостійної роботи

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність: персональний комп'ютер, проєктор, екран/інтерактивна дошка.

Система оцінювання та вимоги:

Оцінювання знань студентів здійснюється на основі результатів поточного та підсумкового контролів. Підсумкова оцінка є сумою балів набраних під час поточного та підсумкового контролів і вираховується за 100-бальною шкалою.

Поточний контроль здійснюється під час практичних занять. При оцінюванні на практичних заняттях враховується активна участь студентів у занятті, здатність відповідати на питання за вивченим матеріалом, обговорення дискусійних питань, виконання практичних завдань, самостійної роботи.

Підсумковий контроль відбувається у формі усного екзамену.

Таблиця 1. Максимальна вага поточного та підсумкового контролю у балах

Вид контролю	Максимальна вага поточного та підсумкового контролю у балах	Частина підсумкової оцінки у балах	Підсумкова оцінка
Поточний контроль		50	100
Практичні заняття	40		
Самостійна робота (на пам'ять)	10		
Підсумковий контроль		50	
Екзамен:	50		

Таблиця 2. Розподіл набраних студентом балів під час поточного контролю

Види робіт	Кількість набраних балів			
	незадовільно	задовільно	добре	відмінно
Практичне заняття 1	0,5	2	3	4
Практичне заняття 2	0,5	2	3	4
Практичне заняття 3	0,5	2	3	4
Практичне заняття 4	0,5	2	3	4
Практичне заняття 5	0,5	2	3	4
Практичне заняття 6	0,5	2	3	4
Практичне заняття 7	0,5	2	3	4
Практичне заняття 8	0,5	2	3	4
Практичне заняття 9	0,5	2	3	4
Практичне заняття 10	0,5	2	3	4
Максимальна кількість набраних балів	5	20	30	40

Таблиця 3. Розподіл набраних студентом балів під час підсумкового контролю

Види робіт	Кількість набраних балів			
	незадовільно	задовільно	добре	Відмінно
Екзамен: Аспекти оцінювання				
Повнота розкриття теми: аналіз, порівняння і критичне узагальнення, знання історії літературного процесу	5	8	10	15
Адекватність наведених прикладів, знання художніх текстів	5	8	10	15
Аргументованість, логічність й послідовність відповіді, адекватне використання термінології науки; переконливість викладу	3	5	8	10

Знання світового контексту, культурного й історичного аспектів	3	5	8	10
Максимальна кількість набраних балів	16	26	36	50

Таблиця 4. Шкала оцінювання поточного та підсумкового контролю

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ЄКТС
	Для підсумкового семестрового контролю, що включає екзамен, курсову роботу, практику	Для підсумкового семестрового контролю, що включає залік	Для всіх видів підсумкового контролю
39-50	відмінно	зараховано	A (відмінно)
32-38	добре		B (добре)
26-31			C (добре)
21-25			D (задовільно)
14-20	задовільно		E (задовільно)
8-13	незадовільно	не зараховано	F _X (незадовільно) з можливістю повторного складання
1-7	Незадовільно		F (незадовільно) з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Підсумкова оцінка є сумою балів, набраних за весь курс навчання та під час екзамену (50+50=100) та вираховується за національною шкалою та шкалою ЄКТС.

Таблиця 5. Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ЄКТС
	Для підсумкового семестрового контролю, що включає екзамен, курсову роботу, практику	Для підсумкового семестрового контролю, що включає залік	Для всіх видів підсумкового контролю
90-100	Відмінно	зараховано	A (відмінно)
78-89	Добре		B (добре)
65-77			C (добре)
58-64			D (задовільно)
50-57	Задовільно		E (задовільно)
35-49	Незадовільно	не зараховано	F _X (незадовільно) з можливістю повторного складання
1-34	Незадовільно		F (незадовільно) з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Список рекомендованих джерел:

Базова

1. Єфремов С. Історія українського письменства. К. : Femina, 1995. 685, [1] с.
2. Історія української літератури (Перші десятиріччя XIX ст.) : підручник / П. Хропко, О. Гнідан, П. Орлик та ін. К. : Вища школа, 1992. 512 с.
3. Історія української літератури : у 12 т. / редкол. : В. Дончик, Л. Скупейко, Н. Бойко, М. Бондар, С. Гальченко, І. Дзюба, М. Жулинський, Н. Зборовська, А. Кравченко, Ю. Кузнецов, Н. Левчик, Р. Мовчан, Л. Мороз, Є. Нахлік, Ю. Пелешенко, О. Поліщук, Г. Сивокінь, В. Сулима, М. Сулима, Н. Шумило. Київ : Наукова думка, 2013–2014. Т.3–4.
4. Історія української літератури XIX ст. : у 3 кн. : навч. посіб. / [за ред. М. Яценка]. К. : Либідь, 1995–1996. Кн. 1 : Перші десятиріччя XIX ст. 368 с.
5. Історія української літератури XIX століття : у 2 кн. : підручник / [за ред. М.Г. Жулинського]. К. : Либідь, 2005. Кн. 1. 656 с.
6. Історія української літератури XIX століття : у 2 кн. : підручник / [за ред. М.Г. Жулинського]. К. : Либідь, 2006. Кн. 2. 712 с.
7. Історія української літератури. XIX століття : у 3 кн. : навч. посібник / за ред. М. Т. Яценка. К. : Либідь, 1995–1997. Кн. 2 : 40-ві–60-ті роки XIX ст. 381, [1] с.
8. Історія української літератури. XIX століття : у 3 кн. : навч. посібник / за ред. М. Т. Яценка. К. : Либідь, 1997. Кн. 3. 429, [2] с.
9. Новик О. Оригінальність традиційності [Текст] : [монографія]. Бердянськ : БДПУ, 2019. 175 с.
10. Новик О. Український романтизм: посібник. Бердянськ: БДПУ, 2017
11. Чижевський Д. Історія української літератури (від початків до доби реалізму). Тернопіль : Феміна, 1994. 478, [2] с.
12. Чижевський Д.І. Історія української літератури. К. : Академія, 2003. 568 с. (Альма-матер).

Допоміжна

1. Арендаренко І. По дорозі й назустріч (англійська та українська романтичні поезії: порівняльна типологія і поетика). К. : Фоліант, 2004. 213, [1] с.
2. Бернадська Н.І. Український роман: теоретичні проблеми і жанрова еволюція : монографія. К. : Академвидав, 2004. 368 с.
3. Бовсунівська Т.В. Українська бурлескно-травестійна література першої половини XIX століття (в аспекті функціонування комічного) : навч. посібник. К. : ВПЦ «Київський університет», 2006. 178 с.
4. Борзенко О.І. Сентиментальна «провінція» (Нова українська література на етапі становлення. Харків, 2006. 322 с.
5. Вільна Я. Історико-літературний феномен критичної інтерпретації творчості Г. Квітки-Основ'яненка : монографія. К. : Альтерпрес, 2005. 300 с.
6. Гуляк А.Б. Становлення українського історичного роману. К. : Міжнар. фінансова агенція, 1997. 294 с.
7. Гундорова Т. Кітч і література. Травестії. К. : Факт. 280, [3] с..
8. Деркач Б., Косяченко В. Жанр байки в українській літературі. *Українська байка* / [упоряд. та передм. Б. Деркача, В. Косяченка]. К. : Дніпро, 1983. С. 3–27.
9. Добоні М. І. Історичні засади формування образної системи роману П. П. Білецького-Носенка "Зиновій Богдан Хмельницький" *Літературознавчі студії*. 2013. Вип. 39(1). С.291–297. Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Lits_2013_39\(1\)__40](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Lits_2013_39(1)__40).
10. Задорожна Л. Євген Гребінка: Літературна постать. К.: Твім інтер, 2000. 156, [2] с.
11. Зборовська Н.В. Код української літератури: Проект психоісторії новітньої української літератури : монографія. К. : Академвидав, 2006. 504 с.
12. Зеров М. Твори : в 2 т. К. : Дніпро, 1990. Т. 2 : Історико-літературні та літературознавчі праці / [упорядк. І. Кочура, Д. Павличка]. К. : Дніпро, 1990. 601 с.
13. Історія української літератури (перші десятиріччя XIX століття) : посібник для студентів-філологів / Савченко І., Чернова І. К. : Альфа-М, 2005. 67 с.
14. Історія української літератури та літературно-критичної думки першої половини XIX століття : підручник / [за ред. О. Галича]. К. : Шлях, 2005. 392 с.
15. Камінчук О. Поетика української романтичної лірики (проблеми просторової організації поетичного тексту).

- К. : ТОВ «ЛДЛ», 1998. 157 с.
16. Колесник П. Степан Руданський: Літературний портрет. К. : Дніпро, 1997. 110 с.
 17. Кравченко В. О., Єременко О. Р. Історія української літератури першої половини ХІХ століття : навч. посібник. вид. 2-е, доп. і перероб. Суми, 2009. 224 с.
 18. Літературознавча енциклопедія : у 2 т. / авт.-уклад. Ю. Ковалів. К. : Академія, 2007. Т. 1 : А (аба) – Л (лямент). 608 с. (Енциклопедія ерудита).
 19. Літературознавчий словник-довідник / [за ред. Р. Гром'яка, Ю. Коваліва та ін.]. К. : Академія, 1997. 452 с. (Nota bene).
 20. Микитенко Ю.О. Антична спадщина і становлення нової української літератури. К. : Наукова думка, 1991. 156 с.
 21. Мовчанюк В.П. Медитативна лірика Т.Шевченка. К. : Наук. думка, 1993. 147 с.
 22. Нахлік Є. Пантелеймон Куліш: Особистість, письменник, мислитель : у 2 т. К. : Український письменник, 2007. Т.2 : Світогляд і творчість Пантелеймона Куліша : Наукова монографія. 462 с.
 23. Нахлік Є. Творчість Івана Котляревського: Замовчувані інтерпретації, дискусійні проблеми, спроба нового прочитання (з погляду літературних напрямів і течій). Львів : ОЛІР, 1994. 68 с.
 24. Неборак В. Перечитана «Енеїда»: Спроба сенсового прочитання «Енеїди» Івана Котляревського на тлі зіставлення її з «Енеїдою» Вергілія; Львівське відділення Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України ; відп. ред. Є.К. Нахлік. Львів : ЛВІЛШ, «Астрон», 2001. 284 с. (Літературознавчі студії. – Вип. 7).
 25. Новик О.П. «Максим Гримач» Марка Вовчка як романтичне оповідання. *Українська мова і література в школі*. 2010. № 1. С. 21–24.
 26. Новик О. Історична ретроспектива в повісті Тараса Шевченка «Близнець». *Волинь–Житомирщина : іст.-філол. зб. з регіональних проблем*. 2010. № 21. – С. 122–132.
 27. Новик О.П. Традиційні мотиви й образи в поезії Амвросія Метлинського. *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В.О. Сухомлинського. Серія «Філологічні науки»*. 2011. Вип. 4.7. С. 68–72
 28. Нудьга Г.А. Пародія в українській літературі. К., 1961. 121, [1] с.
 29. Побідаш І.Л. Леонід Іванович Глібов – письменник, педагог, журналіст. К. : Парламентське видавництво, 2004. 69, [2] с.
 30. Смілянська В. Стиль поезії Шевченка. К.: Наукова думка, 1981. 254 с.
 31. Ткачук М., Ткачук О. Маркіян Шашкевич. Тернопіль : Медобори, 2009. 246 с.
 32. Ткачук М.П. Естетична концепція людини в «Енеїді» Івана Котляревського. К. : Вища школа, 1995. М.П. Ткачук. Тернопіль : ТНПУ, Медобори, 2007. 464 с.
 33. Три долі. Марко Вовчок в українській, російській та французькій літературі / упоряд. В.Агеєва. К. : Факт, 2002. 367 с. (Літ. проект «Текст + контекст». Знакові літ. доробки та навколо них).
 34. Українська байка / [упоряд. та передм. Б. Деркача, В. Косяченка]. К. : Дніпро, 1983. 463 с.
 35. Українська література ХІХ століття: хрестоматія: навч. посіб. / упоряд. Н. М. Гаєвська. К.: Либідь, 2006. 1328 с.
 36. Українські поети-романтики 20–40-х років ХІХ ст. / [упоряд., підгот. текстів, біограф. довідки і приміт. С.Крижанівського ; вступ. ст. І.Айзенштока]. К. : Дніпро, 1968. 634, [1] с.
 37. Українські поети-романтики. Поетичні твори / [ред. кол. : І.Дзверін (голова) та ін. ; упоряд. і приміт. М.Гончарука ; вст. стаття М.Яценка ; ред. тому М.Яценко]. К. : Наукова думка, 1987. 588, [1] с.
 38. Франко І. Нарис історії українсько-руської літератури до 1890 р. *Зібрання творів : у 50 т. Т. 26–43 : Література і мистецтво/І. Франко* ; [ред. кол. : Є. П. Кирилюк (голова) та ін.]. К. : Наукова думка, 1984. Т. 41 : Літературно-критичні праці (1890–1910). С. 194–470.
 39. Яценко М. Українська романтична поезія 20–60-х років. *Українські поети-романтики. Поетичні твори / [ред. кол. : І.Дзверін (голова) та ін. ; упоряд. і приміт. М.Гончарука ; вст. стаття М.Яценка ; ред. тому М.Яценко]*. К. : Наукова думка, 1987. С. 5–36.

12. Інформаційні ресурси

1. Бібліотека БДПУ (www.bdpu.org/library)
2. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського (<http://www.nbuv.gov.ua>)
3. Ізборник. Історія України ІХ–ХVІІІ ст. Першоджерела та інтерпретації. <http://litopys.org.ua/>

4. **Електронна бібліотека української літератури:** <http://www.utoronto.ca/elul/>
5. **Поетика:** Бібліотека української поезії.: <http://poetry.uazone.net/>
6. **Український центр:** освітньо-інформаційний ресурс.: <http://www.ukrcenter.com/library/default.asp>
7. **EXLIBRIS:** українська електронна бібліотека : історія, публіцистика, художня література.
<http://exlibris.org.ua/>